

Nr 33.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utövändet av statens tobaksmonopol; given Stockholms slott den 4 januari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, med åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÅNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler frågan om utövändet av svenska statens tobaksmonopol och anför därvid följande.

Enligt 1 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, vilken lag ersatt förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, tillkommer rättigheten att i riket tillverka eller låta tillverka tobaksvaror samt att till riket införa eller låta införa tobak eller tobaksvaror — med vissa, i lagen angivna särskilda undantag — uteslutande staten. Monopolet drives emellertid icke av staten själv utan av ett enskilt bolag, åt vilket statens monopolrättighet upplåtits. Utövändet av tobaks-

monopolet har under hela monopoltiden varit anförtrott åt Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet. I avseende å detta bolags organisation må här nämnas, att bolagets aktiekapital utgör 30 000 000 kronor och är uppdelat i stamaktier å 29 000 000 kronor, vilka äges av staten samt preferensaktier å 1 000 000 kronor, vilka äges till lika delar av fyrtio enskilda, av Kungl. Maj:t utsedda personer. Kungl. Maj:t tillsätter halva antalet styrelseledamöter, däribland ordförande och vice ordförande samt en revisor, vilken skall vara jourhavande revisor. För dessa funktionärer har Kungl. Maj:t utfärdat särskilda instruktioner. Förhållandet mellan staten och monopolbolaget regleras närmare i ett efter riksdagens hörande den 28 maj 1948 träffat avtal, enligt vilket monopolrättigheten upplåtits åt bolaget för tiden 1 januari 1949—31 december 1954 (se prop. 1948: 99; r. skr. nr 110). Genom tilläggsöverenskommelse den 23 maj 1952 mellan staten och tobaksmonopolet har emellertid § 4 i nämnda avtal erhållit ändrad lydelse (se prop. 1952: 226; r. skr. nr 202).

Mellan staten och preferensaktieägarna gäller ett likaledes med riksdagens bemyndigande av Kungl. Maj:t ingånget avtal den 22 januari 1937, vilket främst åsyftar att säkerställa Kungl. Maj:ts beslutanderätt beträffande valet av preferensaktieägare. Detta avtal är anknutet till avtalet med monopolbolaget så till vida att i § 1 av 1937 års avtal föreskrivits, att beträffande den rätt, som utöver vad bolagsordningen innehåller tillkommer preferensaktieägarna, skall gälla vad i avtalet den 5 maj 1936 mellan staten och bolaget stadgas. Sistnämnda avtal är numera ersatt med avtalet av den 28 maj 1948. Preferensaktieägarnas godkännande har under hand inhämtats av den förändringen i 1937 års avtal, att hänvisningen till det äldre oktroyavtalet utbyttis mot en hänvisning till det för åren 1949—1954 ingångna avtalet.

De nu gällande avtalen ävensom förenämnda tilläggsöverenskommelse torde få såsom bilagor fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende (*bilagor 1—3*).

I skrivelse den 22 oktober 1953 har *styrelsen för Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet* — med utgångspunkt från antagandet att det icke skulle förefinnas någon erinran från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida att lämna bolaget fortsatt oktroy — upptagit frågan om utformningen av nytt avtal med staten.

Styrelsen har i sin skrivelse till en början framhållit, att bestämmelsen i § 1 i avtalet angående tiden för upplåtelsen av tobaksmonopolets utövande bör — med tillämpning av hittillsvarande praxis att oktroytiden bestämdes till sex år utan automatisk förlängning — ändras till att gälla från och med den 1 januari 1955 till och med den 31 december 1960.

Beträffande bestämmelserna i § 4 i avtalet har styrelsen erinrat om tilläggsöverenskommelsen den 23 maj 1952. Enligt styrelsens uppfattning bör nämnda paragraf i det nya avtalet få den i tilläggsöverenskommelsen fastställda lydelsen med de ändringar, som i det följande angives. Sålunda bör bestämmelsen i första stycket om skattebeläggning av licensbehandlade

varor, som blivit föremål för inlösen enligt förordningen den 11 juni 1943 (nr 347), utgå ur avtalet, enär densamma numera är obehövlig.

Med hänvisning till ett av styrelsen i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t framlagt förslag om införande i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) av bestämmelser om restitution av tobaksskatt har styrelsen — under förutsättning att bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med detta förslag inflyter i nämnda lag — föreslagit, att sista stycket i § 4 måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Vid skatteleveranserna göres avdrag för det belopp, som bolaget jämlikt 17 a och 29 §§ förutnämnda lag under nästföregående månad utbetalat i återbäring av skatt. Därjämte skall avdrag göras för det belopp, som, enligt vad därom är särskilt stadgat, skall tillgodoföras bolaget för inköp under nästföregående månad av inom riket odlad tobak. Detta belopp skall beräknas efter den vikt, som angives å de av kontrollstyrelsens ombud till riktigheten bestyrkta vågsedlar rörande till bolaget levererad myckenhet av varan.»

I § 13 punkten 1 föreskrives, att bolaget årligen får avskrika högst två procent å byggnaders anskaffningsvärde och högst femton procent å inventariers anskaffningsvärde samt att för ytterligare avskrivningar, som ej enligt lag skall ske, fordras Kungl. Maj:ts medgivande. Styrelsen är av den meningen, att dessa bestämmelser onödigt binder bolagets handlingsfrihet vid handhavandet av den ekonomiska förvaltningen. Bolaget synes i detta avseende böra jämföras med aktiebolag i allmänhet och beredas samma möjligheter som dessa att konsolidera sin ställning. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen, att bestämmelserna under § 13 punkten 1 måtte utgå i det nya avtalet.

Slutligen har styrelsen sagt sig ej ha något att erinra mot att avtalets övriga bestämmelser intages i det nya avtalet i oförändrad lydelse.

Departementschefen.

Giltighetstiden för det nuvarande avtalet mellan svenska staten och Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet om utövande av statens monopol å tillverkning och import av tobaksvaror utgår den 31 december 1954. Bolagsstyrelsen har förutsatt, att det nya avtalet i likhet med tidigare skall avse en sexårsperiod. Jag har ej anledning till erinran häremot och föreslår sålunda, att med bolaget träffas avtal om tillverkning och import av tobaksvaror för nästkommande sexårsperiod.

Kungl. Maj:t har tidigare denna dag i särskild proposition till riksdagen föreslagit de ändringar i lagen den 11 juni 1943 angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, som beröres i styrelsens förevärande framställning. I anledning härav tillstyrker jag, att § 4 sista stycket i avtalet erhåller den av styrelsen föreslagna lydelsen.

Jämväl styrelsens övriga förslag om ändringar i avtalet anser jag mig kunna biträda. I övrigt torde de närmare villkoren för upplåtelsen kunna bibehållas oförändrade.

I likhet med vad som skedde då 1942 års avtal ersattes med nu gällande avtal avser jag att under hand låta inhämta preferensaktieägarnas godkännande av den förändringen i 1937 års avtal mellan staten och preferensaktieägarna, att hänvisningen till 1948 års oktrojavtal utbytes mot en hänvisning till det nya, för åren 1955—1960 avsedda avtalet.

För åvägabringande av det nya avtalet med monopolbolaget torde riksdagens bemyndigande böra inhämtas.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar för en tid av sex år från och med den 1 januari 1955 till och med den 31 december 1960 åt Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet upplåta utövandet av staten enligt lagen den 11 juni 1943 (nr 346) uteslutande tillkommande rättighet att i riket tillverka samt till riket införa tobak och tobaksvaror med de rättigheter och skyldigheter, som därmed följer, och med iakttagande av de undantag och begränsningar, som i nyssnämnda lag stadgas, samt på villkor i övrigt i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition, av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Harald Haggquist.

Bilaga 1.

A v t a l

angående utövändet av statens tobaksmonopol.

Emellan staten samt Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet, här nedan benämmt bolaget, är följande avtal träffat:

§ 1.

Med föranledande av 1 § i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror upplåter Kungl. Maj:t å statens vägnar härmed för en tid av sex år från och med den 1 januari 1949 till och med den 31 december 1954 åt bolaget utövändet av staten uteslutande tillkommande rättighet att i riket tillverka samt till riket införa tobak och tobaksvaror med de rättigheter och skyldigheter, som därmed följa, och med iakttagande av de undantag och begränsningar, som i nyssnämnda lag stadgas. För upplåtelsen skola i övrigt följande villkor gälla.

§ 2.

Bolaget må icke idka annan rörelse än sådan, som avser tobak och tobaksvaror, eller annan verksamhet än den, som äger samband med sagda rörelse. Bolagets rörelse skall utövas i egen drift.

§ 3.

Det åligger bolaget:

att under den tid avtalet gäller utöva statens tobaksmonopol på sätt förutsattes i lagen angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror och därvid noggrant uppfylla de förpliktelser, som enligt nämnda lag åligga monolets utöväre,

att vid inköp, tillverkning och försäljning av tobaksvaror bedriva verksamheten på sådant sätt, att garanti vinnes för varor av god och jämn beskaffenhet, och att behörig hänsyn tages till den konsumerande allmänhetens smak och vanor,

att vid försäljning av tobaksvaror tillämpa sådana prissättningsgrunder, att, under beaktande av önskvärdheten att undvika alltför ofta återkommande ändringar i prissättningen, bolaget icke beredes större inkomst av rörelsen, än att bolaget efter avskrivning och avsättning till fonder, i den mån sådan avsättning må förekomma, med säkerhet må kunna lämna vederbörlig utdelning å aktiekapitalet, och att vid prissättningen tillse, att den konsumerande allmänheten skyddas mot obehörig fördyring av varorna,

samt att, för vinnande av största möjliga besparing av omkostnader, å alla områden av sin verksamhet handhava rörelsen och anordna driften på det mest rationella och effektiva sätt.

§ 4.

För alla de tobaksvaror, vare sig inom riket tillverkade eller importerade, vilka av bolaget försäljas eller eljest utlämnas, ävensom för alla tobaksvaror, som enligt 29 § i lagen angående statsmonopol å tillverkning och

import av tobaksvaror importerats för försäljning, skall bolaget till staten erlægga skatt till belopp, motsvarande de vid varje tid å tobaksvaror gällande skattesatser; dock att vad sålunda stadgats i fråga om redan licensbehandlade varor, vilka blivit föremål för inlösen enligt förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror, allenast skall gälla i den mån bolaget vid återförsäljningen åsätter varorna högre priskurantpris än det tidigare fastställda.

Bolaget skall den 10, 20 och näst sista dagen i varje månad till statskontoret inleverera ett belopp, motsvarande en tredjedel av den skatt å tobaksvaror, som kan beräknas belöpa för samma månad.

I samband med den skatteleverans, som verkställs näst sista dagen i månaden, skall slutlig avräkning äga rum mellan staten och bolaget beträffande de skattebelopp, som belöpa å de tobaksvaror, vilka bolaget under nästföregående månad levererat, eller för vilka bolaget under nästföregående månad uppburit den jämlikt 29 § i nyssnämnda lag erlagda skatt. Skattebeloppen uträknas med ledning av bolagets böcker, och slutavräkningen för varje månad skall vara åtföljd av å nämnda böcker grundad uträkning av skattebeloppen, vilken skall vara å bolagets vägnar avgiven av verkställande direktören samt till riktigheten styrkt av jourhavande revisorn.

Vid skatteleveransen näst sista dagen i månaden göres avdrag för det belopp, som, enligt vad därom är särskilt stadgat, skall tillgodoföras bolaget för inköp under nästföregående månad av inom riket odlad tobak. Detta belopp skall beräknas efter den vikt, som angives å de av kontrollstyrelsens ombud till riktigheten bestyrkta vågsedlar rörande till bolaget levererad myckenhet av varan.

§ 5.

Det åligger bolaget att enligt de närmare bestämmelser, som därom äro eller varda utfärdade, inlösa tobak, tobaksvaror, specialmaskiner och specialverktyg för tillverkning av tobaksvaror ävensom cigarrettpapper och cigarretthylsor, vilka förklarats förbrutna eller eljest skolat enligt tullstadgan genom tullanstalts försorg försäljas å offentlig auktion.

§ 6.

Bolaget förbinder sig att noggrant uppfylla de förpliktelser, som åligga monolets utövare enligt bestämmelser, som äro eller må varda meddelade angående behandlingen av till riket inkommande tobak och tobaksvaror, samt i övrigt handhava befattningen därmed på ett för det allmänna tillfredsställande sätt.

§ 7.

Bolaget förbinder sig att lämna staten kontant gottgörelse för de understödsbelopp, som kunna komma att utgå på grund av bestämmelserna i kungörelsen den 7 juli 1921 (nr 409) angående understöd i vissa fall å genom tobaksmonolets införande nödlidande personer eller enligt däremot svarande stadganden.

§ 8.

Staten skall hava rätt att, därest den så påfordrar och erbjuder lika förmanliga villkor, som vid upplåning hos annan kunna erhållas, lämna bolaget kredit intill det belopp, av vilket bolaget har mera stadigvarande behov.

§ 9.

För beredande av frågor, som skola avgöras av styrelsen, ävensom för behandling av andra spörsmål av större betydelse för bolagets verksamhet

skall finnas ett direktörsråd. Rådet består förutom av verkställande direktören av två personer, som styrelsen utser, därav minst en bland de av Kungl. Maj:t förordnade styrelseledamöterna. Därjämte deltagar i rådets överläggningar men icke i dess beslut den eller de avdelningschefer, på vilkas handläggning ärendet ankommer. Styrelsen utser ordförande och vice ordförande i rådet, vilket sammanträder på kallelse av ordföranden eller verkställande direktören.

I en av styrelsen utfärdad instruktion bestämmes närmare området för rådets verksamhet. Åtgärd i strid mot något av rådet gjort uttalande må icke vidtagas av verkställande direktören eller annan, med mindre styrelsen godkänner den ifrågasatta åtgärden.

Vid rådets sammanträden skall föras protokoll, varav avskrift omedelbart efter justeringen tillställas samtliga styrelseledamöter och revisorer.

§ 10.

1. Bolaget åtager sig att med belopp, som fastställas av Kungl. Maj:t, gälda ersättningar till styrelseledamot, styrelsesuppleant och revisor, som utsetts av Kungl. Maj:t, samt till revisor, som utsetts av fullmäktige i riksgäldskontoret.

2. Bolaget må ej för å bolagsstämma utsedd styrelseledamot och suppleant bestämma högre ersättning än av Kungl. Maj:t fastställts för av Kungl. Maj:t utsedd styrelseledamot och suppleant.

§ 11.

Bolaget skall till revisorerernas disposition ställa erforderliga penningmedel att av dem användas för anordnande av sifferrevision och övrig kontroll, som de pröva nödig.

§ 12.

Bolaget må ej utan Kungl. Maj:ts medgivande förvärva aktie eller andel i annat företag.

§ 13.

1. Bolaget må årligen avskrivna å byggnaders anskaffningsvärde högst två procent och å inventariers anskaffningsvärde högst femton procent. För ytterligare avskrivningar, som ej enligt lag skola ske, fordras Kungl. Maj:ts medgivande.

2. Skulle den till utdelning tillgängliga årsvinsten ej förslå till fem och en halv procent utdelning å bolagets preferensaktiekapital, skall staten vara förpliktad att av de enligt § 4 influtna skattemedel tillgodoföra bolaget så stort belopp, som erfordras för att utdelning å preferensaktierna av fem och en halv procent må kunna ske.

§ 14.

Därest annan än bolaget erhåller rättighet att utöva statens tobaksmonopol för tid efter den, under vilken detta avtal är gällande, skall den nye innehavaren berättigas och förpliktas att övertaga bolagets för rörelsens bedrivande erforderliga tillgångar, såsom varulager, fastigheter, inventarier, förbrukningsartiklar, recepter m. m., ävensom förpliktas att i den mån sådant lämpligen kan ske, bibehålla hos bolaget anställd personal. Vid överlåtelse, som nu sagts, skall värdering av tillgångar, som ifrågakomma till övertagande, i den mån överenskommelse ej kan träffas, hänskjutas till avgörande enligt lagen om skiljemän.

§ 15.

De rättigheter, som på grund av detta avtal tillkomma bolaget, må icke utan statens samtycke å annan överlätas.

§ 16.

Skulle tvist uppstå mellan staten och bolaget rörande rätta tolkningen av detta avtal, skall dylik tvist avgöras enligt lagen om skiljemän.

Av detta avtal äro två exemplar upprättade och mellan parterna utväxlade.

Stockholm den 28 maj 1948.

För *Svenska staten* enligt Kungl.
Maj:ts bemyndigande:

Ernst Wigforss

För *Aktiebolaget Svenska tobaks-
monopolet* enligt bolagsstämmans
bemyndigande:

Karl Levinson

Bilaga 2.

Emellan svenska staten samt Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet är avtal träffat om att § 4 i gällande avtal angående utövandet av statens tobaksmonopol skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

§ 4.

För alla — — — tidigare fastställda.

Bolaget skall den 22 i varje månad till statskontoret inleverera de skattebelopp, som belöpa å de tobaksvaror, vilka bolaget under nästföregående månad levererat, eller för vilka bolaget under nästföregående månad uppburit den jämlikt 29 § i nyssnämnda lag erlagda skatt. Skattebeloppen uträknas med ledning av bolagets böcker, och varje inleverering till statskontoret skall vara åtföljd av å nämnda böcker grundad uträkning av skattebeloppen, vilken skall vara å bolagets vägnar avgiven av verkställande direktören samt till riktigheten styrkt av jourhavande revisorn.

Vid skatteleveranserna göres avdrag för det belopp, som, enligt vad där- om är särskilt stadgat, skall tillgodoföras bolaget för inköp under nästföregående månad av inom riket odlad tobak. Detta belopp skall beräknas efter den vikt, som anges å de av kontrollstyrelsens ombud till riktigheten bestyrkta vägsedlar rörande till bolaget levererad myckenhet av varan.

Detta avtal har upprättats i två lika lydande exemplar, av vilka parterna tagit vardera ett.

Stockholm den 23 maj 1952.

För Svenska staten:

Per Edvin Sköld

För Aktiebolaget Svenska
tobaksmonopolet:

Karl Levinson

A v t a l
angående preferensaktiekapitalet i Aktiebolaget
Svenska tobaksmonopolet.

Sedan staten i avtal den 5 maj 1936 med Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet för en tid av sex år från och med den 1 januari 1937 till och med den 31 december 1942 åt bolaget upplåtit rätt att utöva statens tobaksmonopol, har beträffande preferensaktierna i bolaget träffats följande avtal att gälla från och med den 1 januari 1937 mellan, å ena sidan, staten och, å den andra, undertecknade — — —.

§ 1.

I fråga om den rätt, som, utöver vad bolagsordningen innehåller, tillkommer preferensaktierna, gäller vad i avtalet den 5 maj 1936 mellan staten och bolaget stadgas.

§ 2.

Envar av preferensaktieägarna tillförsäkrar staten rätt att, när helst Kungl. Maj:t så påfordrar, till parikurs inlösa samtliga honom tillhöriga preferensaktier eller det antal därav, som Kungl. Maj:t bestämmer, jämte kuponger, som ej förfallit till betalning, med tillägg av fem och en halv procent ränta, i den mån sådan ej genom utdelning guldits.

§ 3.

Preferensaktieägarna förbinda sig att icke överlåta aktierna till annan än staten eller den Kungl. Maj:t godkänner såsom innehavare av aktierna.

Vid överlåtelse av aktie till annan än staten skall preferensaktieägare tillförbinda ny innehavare att underkasta sig de förpliktelser, detta avtal innehåller.

§ 4.

Till säkerhet för statens rättigheter enligt detta avtal pantsätta preferensaktieägarna ifrågavarande aktier, vilka för detta ändamål, in blanco transporterade, överlämnas till Sveriges riksbank under förbud för banken att annat än med Kungl. Maj:ts medgivande och på villkor, som Kungl. Maj:t må bestämma, utlämna aktierna. Och tillförsäkra preferensaktieägarna staten rätt att, om preferensaktieägarna brista i fullgörandet av åtagna förpliktelser enligt detta avtal, utan iakttagande av i lag stadgade föreskrifter, på sätt staten finner lämpligt realisera panten samt därur göra sig betald för sina ersättningsanspråk.

Utän hinder av vad nu sagts må preferensaktieägare i riksbanken eller — utan att aktierna uttagas från riksbanken — i annan bank, vars reglemente blivit av Kungl. Maj:t fastställt, ställa aktierna såsom pant med förmansrätt framför statens ersättningsanspråk för ett fordringsbelopp av högst aktiernas parivärde jämte ränta, motsvarande den å aktierna belöpan-

de utdelningen. Sådan pantsättning må dock ske allenast på villkor, att panten ej må realiseras utan att Kungl. Maj:t på förhand underrättats och erhållit tillfälle att bevaka statens rätt.

§ 5.

Om preferensaktieägarnas förpliktelser enligt detta avtal skall anteckning göras å aktiebrev.

§ 6.

Av detta avtal äro två exemplar upprättade, av vilka staten tagit ett och preferensaktieägarna genom av dem utsedd representant ett.

Genom detta avtal skall avtalet den 16 december 1930 om preferensaktierna i bolaget anses vara upphävt.

Stockholm den 22 januari 1937.